

Recension av Ekonomisk Debatt

Ekonomisk Debatt inledde sitt allra första nummer med en principiell artikel om ekonomiska system av Assar Lindbeck — en som det verkade idealisk debattinledning. Men det blev alls ingen debatt; i stället kom artikeln i efterhand att framstå som en sorts programförklaring med innebörden: när allt kommer omkring är marknadsekonomin bäst! Assar Lindbeck påstod det inte själv; han lät läsaren dra slutsatsen. Detta genom att han behandlade "rätt" aspekter av ekonomiska system och valde förutsättningar som i själva verket innehöll slutsatsen.

Dagens nationalekonomer är i stor utsträckning "teoretiker" i snäv mening; man försöker ställa upp teorier om hur ekonomin fungerar för att kunna göra förutsägelser och skapa styrmedel. För dessa ekonomer är en fri marknad det ideala forskningsobjektet och därför den tacksammaste hypotesen. Samtidigt kräver teorierna att klart politiska förhållanden "avpolitiserar" och förenklas. Ekonomerna verkar så inkörda på den metodiken att samhället och människor-

na riskerar att försvinna ur deras vetenskapliga tänkande. Åtminstone får man det intrycket efter att ha läst en årgång av Ekonomisk Debatt. För att snabbt komma ner till sina subtila teorier accepterar författarna ofta förenklade antaganden om människors värderingar i klart politiska frågor. Tyngdpunkten i den ekonomiska debatten borde alltså förskjutas från den teoretiska till den politiska sidan för att debatten skall bli relevant.

Vi brukar tala om fackidioti när tekniker inte förstår att se på sitt ämne i samhällligt perspektiv. För en tid sedan framträdde en flygexpert och menade att vi om några år kommer att ha passagerarflyg i multipla ljudhastigheter, i stort sett därför att det blir tekniskt möjligt. Inte minst ekonomer brukar reagera mot sådan perspektivlöshet. Ekonomin har dock i ännu högre grad än tekniken direkta politiska implikationer, om än bättre kamouflerade bakom skenbar vetenskaplighet. (Läses inte Gunnar Myrdal av ekonomer?) Detta kamouflage kan vara skälet till att ekonomer — när

de blir aningslösa — inte behöver lida det löje som drabbar tekniker i samma situation. Ändå saknas inte tillfällen. Inte minst i Ekonomisk Debatt är fackmännen angelägna om att råda finansministern hur vi skall göra för att (om metaforen tillåtes) kunna "flyga" allt snabbare och effektivare. Frågan om vi kanske skall "ta oss fram" med helt andra medel ställs knappast alls.

Vi lever just nu med ett allvarligt problem som ekonomerna inte gjort mycket för att förbereda oss på, snarare tvärtom; jag tänker på oljekrisen (den lilla vi har för närvarande). Folk som inte varit för hårt belastade med ekonomisk teori har insett att den definitiva tömningen av oljetillgångarna, som med nuvarande teknik inte ligger mer än ett par decennier bort, kommer att få oerhörda konsekvenser som måste förebyggas redan nu. Ekonomer däremot har tenderat att lita in absurdum på sin omhuldade prismekanism och har vanligen inskränkt sig till att rekommendera höjd energiskatt, om det skulle behövas. Men oljan har alltid varit för billig sett från knapphetssynpunkt, vilket naturligtvis beror på att prismekanismen inte kan känna av ett framtida tvärt slut på en absolut begränsad råvara, åtminstone inte till sin rätta vikt. Den teoretiska prismekanismen är visserligen en tautologisk företeelse som utgår från "perfekt förutseende", ett begrepp med vilket det mesta

kan förklaras, men den ökade jordränta på en begränsad råvara som skulle följa av detta förutseende konkurreras bort i den karga verkligheten. Det är först sedan oljeproducenterna gått samman och börjat utnyttja sin monopolställning som priset kunnat höjas. Betecknande nog orsakar redan detta steg närapå kaos i västvärlden. Vad vi lär av oljekrisen — om vi inte gjort det förut — är att vi inte kan sitta och vänta på att drömda jämvikter skall inställa sig; vi måste planmässigt ta itu med problemen. I detta arbete har fackmännen — ekonomerna — hamnat på efterkälken.

Min kritik av Ekonomisk Debatt riktar sig något obestämt mot den allmänna inriktningen av materialet. Om jag för ett ögonblick skall bli mera konkret kan jag som belysande exempel på manipulativa, teoretiserande och "opolitiska" inslag peka på avsnitten om växelkursfrågan och penningpolitiken. Andra artiklar är mera teorifria men blir för den skull sällan mindre "opolitiska" utan ofta ytligt empiriska. Principiella inlägg, som berör nationalekonomins ställning som vetenskap och dess samband med politik och samhälle, är direkt sällsynta. Ekonomisk Debatt riskerar att bli bara ännu en i raden av bank- och facktidsskrifter med förkärlek för de speciella, och för den ekonomiska verkligheten ganska marginella problemen.

Civilingenjör *Lars Schaff*